

İslam'da Medeniyet Bilimleri Tarihi Sempozyumu

History of Civilization Sciences in Islam

20-21 DECEMBER
2019

Ibn Haldun University
İstanbul

IN MEMORY OF FUAT SEZGİN

BİLDİRİ ÖZETLERİ

bu eserler muhtelif zamanlarda neşredilmiş ve bilim dünyasının hizmetine sunulmuştur. Bu eserlerin Türkçe neşirleri bağlamında Ahmed b. Mahmud için Erdoğan Merçil'in, Yazıcızâde Ali için Abdullah Bakır'ın, İbn Bîbî için ise Mürsel Öztürk'ün isimleri zikredilebilir. Bu tebliğde bahsedilen Selçuk-nâmelerin kaynak değeri, İslam bilim tarihinde ve Selçuklu tarihindeki yeri, dönemin sosyal ve kültürel yapısının anlaşılmasındaki önemi, kendisinden sonraki dönemde yazılan eserlere katkısı değerlendirilmeye gayret edilecektir.

Dr. Öğr. Üyesi Halil İbrahim Hançabay (İstanbul Üniversitesi): *Tarihin Tarihi Bağlamında Erken Dönem İslâm Tarihine Metodolojik Bir Yaklaşım*

Hız. Peygamber'in hayatına dair bazı bilgilerin kayıt altına alınmasıyla ilk nüvelerini vermeyen başlayan İslâm tarihçiliği zamanla siyer, ensâb-tabakât, özel-genel tarihler, şehir- bölge tarihleri, coğrafya eserleri, seyahatnâmeler ve edebî eserler şeklinde farklı türlere ayrılmış ve her birinin kendisine ait usulleri oluşmaya başlamıştır. Hız. Peygamber'in vefatından sonra müslümanların idareciliğini kimin ve nasıl üstleneceğine dair tartışmalar, Hız. Osman'ın şehit edilmesiyle başlayan ve Hız. Ali dönemlerinde devam eden fitne hadiseleri, önceleri siyasî bir tavırla ortaya çıkan, ancak giderek itikadî bir fırkaya dönüşen Hâricîler'in faaliyetleri, Kerbelâ hadisesi, Emevîler dönemindeki fetihler, mevâlinin konumu, Şuûbiyye hareketi gibi sonuçları itibarıyla etkileri günümüze kadar gelen olaylar yaşanmıştır.

Özellikle h. I. (m. VII.) asırda meydana gelen bu hadiselerle ilgili kaynaklarda zaman zaman oldukça detaylı ve birbirine zıt pek çok rivayet aktarılmıştır. Dolayısıyla bu rivayetleri aktaran müelliflerin eserlerini kaleme alırken içinde buldukları siyasî ortam, rivayetlerini tercih ettikleri râvilerin kimler olduğu ve rivayetleri seçerken benimsedikleri kıstaslar, siyasî ve itikadî olarak yakınlık duydukları şahıslar, gruplar vs. gibi hususların farkında olmak, yani tarihin tarihini bilmek son derece önem arz etmektedir. Zira bu olaylara eserlerinde yer veren Avâne b. Hakem (ö. 147/764 [?]), Ebû Mihnef Lût b. Yahyâ (ö. 157/773-74), Seyf b. Ömer (ö. 180/796), Vâkidî (ö. 207/823) gibi tarihçilerin rivayetleri yukarıda sayılan muhtemel sebeplerden dolayı zaman zaman birbirinden belirgin çizgilerle ayrılmaktadır. Diğer taraftan yine bu nedenlerden dolayı Belâzürî (ö. 279/892-93), Ya'kûbî (ö. 292/905'ten sonra) ve Taberî (ö. 310/923) gibi h. III. (m. IX.) asırda yaşamış bir sonraki nesil tarihçiler, erken dönem İslâm tarihindeki hadiseleri aktarırken söz konusu râviler arasında bazı tercihlerde bulunmuşlardır. Bu çalışmada eserlerini Abbâsîler döneminde kaleme alan yukarıdaki üç tarihçinin, eserlerinde Hulefâ-yi Râşidîn ve Emevîler dönemiyle ilgili rivayetlere yer verirken telif tarzlarının ve yaşadıkları siyasî ortamın nasıl bir etkisi olabileceği üzerinde durulacaktır.

İsmail Emre Pamuk (İstanbul Üniversitesi): *Tarih ve Siyaset: Gelibolulu Mustafa Âlî'nin Mehâsinü'l-Âdâb'ı Üzerine Bazı Gözlemler*

Bu çalışmada, Gelibolulu Mustafa Âlî'nin 1600 senesinde tamamladığı dünya tarihi Kühü'l-Ahbâr'ı telifi sürecinde Câhiz'in et-Tâc fî Ahlâkî'l-Mülûk isimli siyaset adabına dair eserinin kısmi tercümesi ile Osmanlı İmparatorluğu'na dair gözlem ve bilgileri birleştirerek kaleme aldığı Mehâsinü'l-Âdâb isimli siyasetnâmesi incelenecektir. Bu incelemenin temel gayesi

dünya tarihi kaleme almış bir Osmanlı entelektüelinin siyasete dair tasavvurlarında tarihi referansların önemi ve niteliğine dair bir deneme yaparak tarih ve siyasetin Osmanlı düşüncesindeki biraradalığına vurgu yapmaktır. Bu amaca binaen Mehâsinü'l-Âdâb, Âlî'nin tarih yahut siyasete dair diğer eserleriyle birlikte mercek altına alınacaktır.

Dr. Elmira Akhmetova (International Islamic University Malaysia): *The Formation of History as a Discipline during Early Islamic History*

This paper highlights the importance of history as a discipline and a branch of knowledge in early Islamic intellectual life. It first underlines that Islam, as a creed and culture, is a history-conscious religion that was born among the Arabs, who inherited well-established methodologies of oral tradition and writing of genealogies from their history-loving ancestors, thus facilitating the formation of history as a branch of revealed knowledge (naqli) along with 'ilm al-hadith and 'ilm al-tafasir as early as the second century after the hijrah.

The second part of the paper discusses the importance of the sirah of the Prophet PBUH for early scholars in order to understand the Qur'an and hadiths as sources of the revealed knowledge. Consequently, independent schools of history emerged in Madinah, Yemen and Iraq in the way of writing the biography of the Prophet of Islam and futuhat narrations. The usage of isnad system to examine the credibility of sources accelerated the development of history as a science with critical method from the early times of Islamic history.

Lastly, the paper highlights the further expansion of types of historical writings such as tarajim, tabaqat, rihlat, and methodology of writing history up to Al-Tabari's era.